

УДК 378.147.111(045)

Ольга СТЕПАНЕНКО

*аспірантка кафедри педагогіки і психології вищої школи
Київського національного педагогічного університету
імені М. П. Драгоманова, м. Київ, Україна
e-mail: olenkast17@gmail.com*

ПЕРЕДУМОВИ СТАНОВЛЕННЯ ТЬЮТОРСТВА В УНІВЕРСИТЕТАХ ВЕЛИКОЇ БРИТАНІЇ

У статті здійснено історичний аналіз виникнення й розвитку тьюторства як традиційного елементу системи освіти Великої Британії, визначено передумови його становлення в університетах Великої Британії. З'ясовано, що в контексті розвитку системи освіти у Великій Британії тьюторинг визначається як педагогічне явище, що історично склалося в англійському соціумі, бере початок у середньовічних університетах Великої Британії за таких передумов: вплив церкви (основного інституту освіти за часів середньовіччя) і монастирів; розвиток університетської освіти, вільної від фіксованої програми та навчального плану; зміна функції книги, що сприяє інтелектуалізації освіти; формування відкритого варіативного освітнього простору; урахування принципу індивідуалізації, формування в студентів потреби в самовизначенні й розробленні індивідуальної освітньої траєкторії за відсутності належного рівня необхідних для цього компетенцій.

Ключові слова: тьюторство, передумови становлення тьюторства, університети, Велика Британія.

Процеси глобалізації економіки, входження України в міжнародний освітній простір вимагають системного забезпечення якості професійної підготовки в умовах закладу вищої освіти, актуалізуючи при цьому розробку варіативних моделей організації процесу навчання, які забезпечують студентам свободу вибору індивідуальної освітньої траєкторії, яка визначається індивідуальним навчальним планом. Для сприяння у виборі й реалізації студентами індивідуальних освітніх траєкторій актуалізується організація інституту тьюторів, що виступає найбільш ефективним способом вирішення проблеми покращення якості освіти.

Тьюторство, запозичене з британської освіти, постає в Україні на сучасному етапі як інноваційна технологія. Звідси необхідним бачиться вивчення педагогічного досвіду в галузі індивідуалізації освіти як в Україні, так і за кордоном, що стає можливим сьогодні з низки причин: і у зв'язку з об'єднанням систем освіти країн Європейського союзу, який отримав назву «Болонського процесу», і інтеграцією України в європейський освітній простір, що веде за собою створення відкритого освітнього простору на основі стійких партнерських відносин, співробітництва країн, що дозволяють використовувати позитивний зарубіжний досвід і робити висновки з негативного.

Значний позитивний досвід діяльності інституту тьюторства накопичено в розвинених країнах і, зокрема, у Великій Британії.

Проблема тьюторства для вітчизняної науки є досить новою на відміну від зарубіжної педагогі-

ки. Аналіз літератури показав, що в цьому напрямі ведуться активні наукові пошуки, але дане питання ще не знайшло достатнього висвітлення в сучасних дослідженнях. У даному контексті заслуговують на увагу філософсько-педагогічні, теоретичні й методичні ідеї, концепції та міркування таких українських науковців, як: А. Бойко, С. Ветров, М. Голубева, А. Жулківська, Т. Литвиненко, О. Літовка, Т. Лукіна, Л. Москальова, С. Подпльота, І. Семененко, Л. Семеновська та ін.

Питання особливостей тьюторства в зарубіжних країнах не стало поширеним у науковому доробку вітчизняних дослідників. Лише в деяких працях, присвячених теорії та практиці вищої освіти Великої Британії та США, є розробки окремих аспектів щодо організації тьюторської діяльності в цих країнах. Різні аспекти британської й американської моделей вищої школи проаналізовано в працях Н. Дем'яненко, С. Журкіної, О. Кузнецової, І. Палагути, А. Ходцевої та ін.

У зарубіжній педагогіці дослідженням тьюторства займалися такі вчені, як Х. Барроуз, К. Бруффе, М. Девольєр, С. Калішман, Дж. Кларк, Дж. Кован, І. Палфрейман, П. Ешвін і ін. (Велика Британія); Х. Беневітц, П. Вагеманн, П. Коен, К. Пранге, С. Рудольф, І. Терхарт, А. Фрей і ін. (Німеччина); К. Аль-Еріан, Дж. Байрон, А. Бернер, М. Даз, Дж. Хофстед, Дж. Мурдоч та ін. (ОАЕ).

Незважаючи на те, що вченими пророблена певна робота з вивчення історично напрацьованого педагогічного потенціалу країни, питання, пов'язані з уточненням сучасного розуміння

сутнісних характеристик тьюторства, аналізом процесу впливу системи тьюторського навчання на якість освіти, ще належить вирішити. У наявних роботах, на наш погляд, недостатньо висвітлені питання становлення й розвитку даної системи в різні історичні періоди в даній країні та її впливу на розвиток тьюторського навчання на сучасному етапі розвитку системи вищої освіти.

Мета статті полягає в обґрунтуванні передумов становлення тьюторства в університетах Великої Британії.

Діяльність тьютора ґрунтується на антропологічному підході, сутність якого полягає в необхідності врахування людської природи та її вивчення. Класичними функціями його діяльності є виховання й допомога в навчанні. Діяльність тьютора здійснюється у формі індивідуальної консультації за допомогою таких методів, як: сократичний діалог, інтерв'ювання, «зворотний зв'язок».

За антропологічним, індивідуальним та освітньо-виховним підходами поняття «тьютор» визначаємо як історично сформовану особливу педагогічну позицію, яка забезпечує розробку індивідуальних освітніх програм учнів і студентів та супроводжує процес індивідуальної освіти в школі, університеті, в системах додаткової та безперервної освіти.

У результаті аналізу наукової літератури з досліджуваної проблеми зазначимо, що є багато варіантів визначення понять «тьютор» і «тьюторство». Найбільш поширеним серед них, як вважає А. Бойко, є розуміння тьюторства, як технології індивідуалізації освіти, що передбачає створення реальних умов для входження кожного суб'єкта з його прагненнями й можливостями в процес навчання, як управління своєю власною освітньою траєкторією [2, 4].

Вітчизняна дослідниця С. Подпльота зауважує, що у традиційному розумінні тьюторську систему розглядають як регулярні заняття невеликої групи студентів з викладачем-тьютором. Тьютором може бути аспірант, фахівець-практик або викладач навчального закладу. Науковець зазначає, що для Великої Британії характерна така структура тьюторської системи: керівник занять (Director of Studies), який контролює процес навчання студентів; моральний наставник (Moral Tutor), який несе відповідальність за життя студента в університеті; тьютор (Tutor or Supervisor in Cambridge), який відповідає за навчання протягом навчального року. У деяких університетах, наприклад Оксфордському, ці три функції може виконувати одна й та сама особа [8, 269].

Зауважимо, що тьютор – (від лат. tutorem – наставник) у значенні «старший, який має опіку-

вати студента на заняттях» фіксується у джерелах з 1580 року. Загальновідомим є той факт, що тьюторський підхід історично пов'язаний із британськими університетами.

Звернемося до ретроспективи проблеми. З історії розвитку середньовічних університетів відомим є той факт, що перші професори та студенти стікалися в містечко Оксфорд із різних куточків Англії, Франції та Німеччини в пошуках сприятливих місцевих законів для чужинців, які займаються наукою. Основна їх частина прийшла з Франції, де в одному з міст сталася сварка з місцевими жителями через надмірно високу платню за житло. В Оксфорді міська громада погодилася надавати пільги тим жителям, які здавали в оренду вільні приміщення школярам за низьку платню. Школярі, у свою чергу, грали роль наймачів, які укладали договір (щодо гонорару та приміщення для аудиторій) з тими особами, лекції яких вони хотіли слухати і під керівництвом яких збиралися займатися. К. Н. Трумен наголосив на тому, що чужинці, увагу яких привернула слава тих чи інших професорів, об'єднувалися в земляцтва, оскільки місто дбало лише про власних громадян. Ці союзи поступово отримали привілеї та грамоти, що давалися університетам королем або місцевими управителями. Панувала ідея, що наука належить цілому світові, що учні збираються в дане місце з усіх кінців світу й утворюють тут власну громаду чужоземців на протигагу місцевій міській громаді. Вважається, що університет і виник як своєрідна гільдія – асоціація чужинців, прийдлих людей, стурбованих пошуком коштів для спокійного існування на чужині [19].

Згідно з дослідником історії середньовічних університетів М. Суворовим, саме квартирне питання, що є найбільш гострим для прийдлих в університетське місто людей, пізніше привело до утворення колегій. Приватні особи стали заповідати університетам свої землі, маєтки й купу грошей. У XIII столітті велика частина школярів жила вже в приватних пансіонах, де й читалися лекції. У XIV столітті приватні пансіони стали замінюватися стипендіальними колегіями, що також існували на пожертвування, заповіді й дохід від власності [10].

Досліджуючи історію найстарших університетів Великої Британії, Т. Ламберт зазначив, що перша колегія в Оксфорді, так звана University-College, відкрилася в 1249 році; в Кембриджі – St-Peters-College – в 1280 році [12]. Наголосимо, що сьогодні в цих двох найстаріших університетах Англії діють 39 і 29 колегій відповідно. Вони є самоврядними одиницями університету, які входять до складу університету, але від нього не залежать. Саме колегії контролюють прийом і

навчання студентів, надають їм житло, харчування тощо. У свою чергу студент, який оселився в колегії та отримує повне утримання, зобов'язаний підпорядкувати своє життя режиму, встановленому в ній. Діяльність колегії регулюється товариством викладачів (fellows), членом якого можна стати після п'яти років перебування в колегії та очолюється директорами (heads), яких викладачі колегії вибирають з-поміж себе [18].

Відомо також, що колегії багато в чому сформувалися під впливом жебракуючих чернечих орденів, включених до університету.

Принагідно зазначимо, що здібні молоді ченці відряджалися орденами для занять науками зі значними пільгами для них щодо виконання орденських обов'язків. Домініканський Орден став першим з орденів, які підтримували монахів-школярів і молодих викладачів в організації побуту й забезпеченні достатнього контингенту слухачів. Так, до 1303 році Оксфорд був одним з університетів Домініканського ордену, куди провінції ордену, розташовані по всій Європі, могли посылати кожна по три студента. А. Окольський зазначає, що ще в XIX столітті велика частина тьюторів у колегіях зобов'язана була прийняти духовний сан, у той час як в університеті професорами з часом стали світські особи [6].

Цікавим, як зазначає В. Мур, є те, що спочатку колегії не мали на меті давати довічне утримання. Однак, багато вихованців колегії духовного звання з ученим ступенем по закінченню навчального курсу залишалися без місця або продовжували вчитися далі для отримання вищих наукових ступенів. Вони жили в колегіях в якості зарахованих до університету й називалися тьюторами, і з часом утворили головну складову частину колегій. Ці тьютори, отримуючи в колегії загальне утримання, зобов'язані були утримувати визначену дарувальником або заповідачем кількість студентів. Тьютори повинні були здійснювати нагляд над певною кількістю школярів; вони супроводжували життя студента під час перебування в колегії, включаючи його побут, готували до академічних лекцій і керували в приватних заняттях [14].

Таким чином, у результаті аналізу становлення тьюторства у Великій Британії ми дійшли висновку, що про досліджуваний феномен (що виник в Оксфорді та Кембриджі) як усталену форму університетського наставництва можна говорити, починаючи з XIV століття. А вже до кінця XVI століття тьютор стає центральною фігурою в університетській освіті, відповідаючи, насамперед, за виховання підопічних [9].

На думку М. Кулагіної, розвиток тьюторства в цей час пов'язаний із напливом в університети з

другої половини XVI ст. студентів-аристократів, які прагнули отримати світську освіту. Базою для поширення наставництва стала традиція опіки старшими членами коледжу молодших, що закріпилася в колегіальній практиці англійських університетів (система коледжів зародилася у XIII ст.) [3, 87]. А. Н. Дем'яненко зазначає, що з кінця XVI ст. закінчення університету вважалося основою для світської кар'єри аристократії, у той час, як на стипендіатів очікувало прийняття духовного сану. Цікавим є той факт, що ще до появи офіційної посади наставника коледжу, в другій половині XVI ст. виникла практика, за якої студент чи його батьки уклали приватну фінансову угоду з певним членом коледжу про те, що останній буде займатися питаннями освіти й виховання підопічного. Наставник, як правило, жив у одній кімнаті зі своїми вихованцями, читав їм лекції, готував до іспитів і контролював моральний розвиток. Це було непросто, оскільки соціальний статус тьютора був значно нижчим за статус його вихованців. З уведенням офіційної тьюторської посади ситуація кардинально не змінилася. Як і раніше, тьютор багато в чому залежав від щедрості учнів, що не могло не впливати на його ставлення до вихованців із різним соціальним становищем [5].

Наголосимо, що в XVII столітті сфера діяльності тьютора розширюється – все більшого значення починають набувати освітньо-виховні функції. Так, Ф. Маркхам зауважує, що тьютор визначає і радить студентів, які лекції та практичні заняття найкраще відвідувати, як скласти план своєї навчальної роботи, стежить за тим, щоб його учні добре займалися і були готові до університетських іспитів. До того ж, у XVII столітті тьюторська система офіційно визнається частиною англійської університетської системи, поступово витісняючи професорську [13].

Л. Богданович [2, 35] виділяє три основні напрями тьюторської діяльності в англійських університетах того часу: навчальний, виховний і дозвілєвий (Табл. 1).

Доцільним, на нашу думку, буде зауважити, що в 1860-ті роки почала народжуватися нова генерація тьюторів, яку відрізняв професійний підхід до навчання студентів і переконання, що навчання допомагає розвивати характер. Поява таких викладачів означала, що студентам тепер не було необхідності наймати приватних учителів для підготовки до екзаменів, адже тепер вони мали можливість отримувати необхідні індивідуальні консультації у своїх коледжах.

Велику роль у формуванні нової генерації тьюторів відіграли так звані «паблік скулз»

Таблиця 1 – Основні напрями тьюторської діяльності в англійській системі навчання

	Напрями діяльності		
	Виховний	Навчальний	Дозвіллевий
Характеристика діяльності	Тьютор стежив за виконанням студентом правил гуртожитку в університеті: поведінкою студента, відвідуванням ним церкви, за його зовнішнім виглядом (костюмом), за відвідуванням лекцій, за дотриманням правил режиму дня, за участю в загальних обідах	Тьютор відповідав за індивідуальну готовність кожного студента до здачі іспиту, ставив шлях (вибудовував траєкторію) освоєння студентом матеріалу, поглиблюючи й розширюючи знання (прагнув, щоб його підопічні зайняли перше місце в списку тих, хто екзамнується)	Тьютор брав активну участь у клубних заходах, спортивних заняттях, іграх і розвагах (гонки, полювання, крокет, шахи, політичні товариства, футбол)

(public schools). На противагу клерикальним викладачам у передреформному Оксфорді, більшість із яких, на думку студентів, були пихатими, педантними й байдужими до своїх обов'язків, випускники «паблік скулз», починаючи з 1820-х років, принесли в Оксфорд і Кембридж власне бачення стосунків викладачів і студентів – викладач повинен бути порадиником, «моральним наставником», талановитим ученим і педагогом [8].

Погоджуємося з думкою Т. Ковальової про те, що тьютор для університету – важлива ланка, що виконує функцію посередництва між вільними професорами й вільними студентами [7].

Проаналізувавши основні моменти становлення й розвитку тьюторства у Великій Британії, можемо зазначити, що традиційна структура тьюторської системи складається з трьох елементів, до яких відносимо:

- власне тьюторство, що здійснює навчання студента протягом триместру або навчального року (культурний тренд);
- керівництво заняттями (кураторство), що забезпечує навчання студентів і роботу, в тому числі, в канікулярний час (поєднання культурного й індивідуального);
- моральне наставництво, що передбачає супровід життя студента в університеті в найширшому сенсі слова (індивідуальний тренд).

На основі аналізу діяльності тьюторів у сучасних університетах Великої Британії ми дійшли висновку, що в основі своєї тьюторство зберігається в описаному вигляді, забезпечуючи освітню й наставницьку функції, допомагаючи вибудовувати індивідуальну траєкторію навчання й долучатися до академічної культури університету. Так, в одній із наукових робіт, присвячених тьюторству, автором якої є П. Ешвін [16], описується процес тьюторського супроводу в сучасному Оксфорді, а також те, як тьюторство бачиться студентам. Серед виокремлених характеристик вказується вбудованість тьюторського супроводу в навчальний план і висока автономія тьютора у

виборі способу роботи. В основному, тьюторами є викладачі університетів. Підхід базується на індивідуалізації, співпраці зі студентом і формуванні особливого погляду на знання в контексті досліджуваного курсу.

Британський науковець Д. Полфреймен разом зі своїми колегами провели опитування студентів, у результаті якого було виділено чотири бачення ролі тьютора:

- 1) близько до репетиторства, коли тьютор «підтягує» студента, допомагаючи йому засвоїти необхідні знання;
- 2) крім роз'яснення необхідних знань, тьютор демонструє своє бачення теми всередині дисципліни, дозволяючи тим самим на неї поглянути під особливим кутом;
- 3) за рахунок того, що тьютор висвітлює досліджувану тему в контексті міждисциплінарних зв'язків, студент може усвідомити місце дисципліни в ширшому науковому полі;
- 4) студент і викладач виступають на рівних в обговоренні предметної області, де обмінюються своїми точками зору з тієї чи іншої теми всередині дисципліни. Це дозволяє в процесі спільної роботи прийти до нового розуміння досліджуваного предмета [15].

Отже, наголосимо, що всі ці способи роботи об'єднує педагогічна позиція та спеціалізація тьютора в тій чи іншій предметній галузі. Тобто британський тьютор – це викладач-наставник.

До того ж, зауважимо, що ці самі якості відзначає Джон Браун, коли описує чинники впливу на формування особистості студента, серед яких безпосереднє спілкування викладача зі студентом, що проходить як у формальному процесі навчання (спільні факультетські заняття, наукова робота), так і неформальному (випадкові зустрічі за обідом, стихійні дискусії) і тісні відносини з іншими студентами [11].

Відтак, ураховуючи все зазначене вище, на підставі того, що «тьютор» як учасник педагогічного процесу вперше з'явився у XII столітті в Оксфордському університеті й існує сьогодні в

більшості університетів Великої Британії, вважаємо за необхідне англійську модель розглядати як класичну.

Аналіз історичного контексту системи тьюторства в університетах Великої Британії дозволяє зазначити, що в її основу покладено сократівський метод навчання, який згодом став основоположним під час організації навчального процесу в Оксфордському університеті. Кожен професор читав власний курс і трактував найчастіше власну книгу. Студент мав право вибору дисциплін для вивчення, вибору «шляху», яким досягне необхідного рівня знань для складання іспиту. До завдань тьютора входив пошук найбільш ефективного для кожного студента способу досягнення знань. Традиційно тьютор не був кваліфікованим фахівцем і у своїй діяльності спирався на власний досвід самоосвіти.

Таким чином, класична модель тьюторства має на увазі персональну опіку фахівця за обраною спеціальністю над учнем. Основною метою класичної моделі тьюторства є розвиток метакогнітивних здібностей учнів як суб'єктів освіти на основі принципу індивідуалізації. Складовими тьюторської діяльності були принципи свободи, свідомості, активності, самостійності, індивідуалізації.

Важливим, на нашу думку, в системі тьюторства було те, що історично тьютор проживав спільно з тьюторантом, тобто їх взаємодія здійснювалося в безпосередньому спілкуванні, що згодом породило взаємодію за типом «тьютор-асистент-учень». Методи розпитування та зворотного зв'язку визначили алгоритм роботи тьютора: від організації самостійної роботи студента, що передбачає письмове виконання ним завдань репродуктивного типу, до організації самостійної роботи, що вимагає від нього вміння вступати в діалог і відстоювати власну думку.

До того ж, вважаємо за необхідне наголосити на тому, що однією з необхідних умов реалізації моделі тьюторства є відсутність адміністративного контролю, оскільки результат діяльності тьютора – розвинені метакогнітивні здібності учнів – відстрочений у часі, вони проявляються на іспитах і в життєвих ситуаціях, як реальних, так і змодельованих.

Важлива деталь формування системи наставництва у Великій Британії полягає також у тому, що її університетське середовище являє собою відкритий культурний та освітній простір і наставник виник як фігура, затребувана саме у відкритому освітньому просторі, де знання уявлялося вищою цінністю, де одночасно присутні безліч шкіл, учителів, кожен із яких був автором власного курсу, і де освітній процес був неможливий без постійного самовизначення, вибудовування власної освітньої траєкторії. Наставник в подібному середовищі і є фігурою, яка допомагає вибудувати ці траєкторії. При цьому цікавий факт полягає в тому, що на той момент наставник не отримував для цього ніякої спеціальної педагогічної освіти, він передавав свій досвід самоосвіти, в силу того, що володів технікою рефлексії та передачі, оскільки продовжував вести наукові дослідження й не припиняв процес самоосвіти [3].

Таким чином, ми дійшли висновку, що в контексті розвитку системи освіти у Великій Британії тьюторська система навчання визначається як педагогічне явище, що історично склалося в англійському соціумі, що бере початок у середньовічних університетах Великої Британії, і має низку передумов виникнення:

- акцентція на наукових підходах: індивідуальному, освітньо-виховному;
- вплив церкви (основного інституту освіти за часів середньовіччя) і монастирів;
- розвиток університетської освіти, вільної від фіксованої програми та навчального плану;
- формування відкритого варіативного освітнього простору;
- урахування принципу індивідуалізації, формування в студентів потреби в самовизначенні й розробці індивідуальної освітньої траєкторії за відсутності належного рівня необхідних для цього компетенцій.

Проведене наукове дослідження відкриває шлях для подальшого наукового пошуку. Перспективи досліджень пов'язані з вивченням єдності освітньо-виховної функції тьюторства, взаємодії тьютор-тьюторант у тьюторській діяльності.

Список використаних джерел

1. Англійські університети і роки студентства великих людей / під ред. Л. А. Богданович. *Іноземні університети*. Вип.1. М., 1899.
2. Бойко А. М. Тьюторство як засіб задоволення освітніх потреб особистості, країни і суспільства. *Педагогічні науки: зб. наук. праць*. Полтава, 2010. Вип. 1. С. 4–12.
3. Кулагина М. Г. Рождение и воспитание детей в среде английской аристократии в XVII – XVIII веках. *Вестник всеобщей истории*, 1999. Вып. 2. С. 82–91.
4. Лукіна Т. О. Тьютор. *Енциклопедія освіти* / гол. ред. акад. В. Г. Кремінь. К., 2008. С. 924.
5. Дем'яненко Н. Тьюторство – технологія супроводу особистісно-професійного розвитку студентів: ретровиток, актуалізація. Режим доступу: http://npu.edu.ua/e-book/book/html/D/ispu_kiovst_Demyanenko/290.html

6. Окольский А. Реформа английских университетов в XIX столетии. *Университетское образование в Великобритании*. М., 1976.
7. Профессия «тьютор» / Ковалева Т. М. и др. М.–Тверь : «СФК-офис», 2012. 246 с.
8. Подпльота С. Тьюторство в моральній культурі особистості. *Науковий вісник Мелітопольського державного педагогічного університету*. Серія: Педагогіка. 2017. № 1 (18). С. 267-271.
9. Степаненко О. Філософські концепції тьюторства в контексті проблем вищої освіти. *Педагогічні науки: теорія, історія, інноваційні технології*. – Суми : СумДПУ імені А. С. Макаренка, 2018. № 7 (81). С. 218-229.
10. Степаненко О. О. Обґрунтування поняття «тьютор» у освітньо-дослідницькому просторі // Наукові записки Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова. Серія: Педагогічні науки. 2018. С. 198-205.
11. Суворов Н. С. Средневековые университеты. М. : Книжный дом «ЛИБРОКОМ», 2013. 256 с.
12. Brown J. S., Duguid P. *Universities in the Digital Age*. Change, 1996.
13. Lumbert N. *A short history of oxford university*. Режим доступу: <http://www.localhistories.org/oxuni.html>
14. Markham F. *Oxford*. London: Weidenfeld and Nicolson, 1967.
15. Moore W. G. *The Tutorial System and its Future*. Oxford : Pergamon Press, 1968.
16. Palfreyman David ed. *The Oxford Tutorial*. Oxford : OxCHEPS, 2008.
17. Paul Ashwin. Variation in students experiences of the 'Oxford Tutorial'. *Higher Education*. 2005. Vol. 50, №. 4. С. 631–644.
18. Rothblatt Sheldon. *The Revolution of the Dons: Cambridge and Society in Victorian England*. New York : Basic Books, 1968.
19. *The History of the University of Oxford*. Vol. 3. / edited by Nicolas Tyacke, 1997. P. 45.
20. Trueman C. N. "Medieval Universities". Режим доступу: historylearningsite.co.uk.

References

1. Anhliiski universytety i roky studentstva velykykh liudei / pid red. L. A. Bohdanovych. *Inozemni universytety*. Vyp.1 М., 1899.
2. Boiko A. M. Tiutorstvo yak zasib zadovolennia osvitynykh potreb osobystosti, krainy i suspilstva. *Pedahohichni nauky: zb. nauk. prats*. Poltava, 2010. Vyp. 1. S. 4–12.
3. Kulahyna M. H. Rozhdenye u vospytanye detei v srede anhl'yiskoi arystokraty v KhVII – XVIII vekakh. *Vestnyk vseobshchei ystoriyy*. 1999. Выр. 2. С. 82–91.
4. Lukina T. O. Tiutor. *Entsyklopediia osvity / hol. red. akad. V. H. Kremin. K., 2008. S. 924.*
5. Demianenko N. Tiutorstvo – tekhnolohiia suprovodu osobystisno-profesiinoho rozvytku studentiv: retrovytoky, aktualizatsiia. *Rezhym dostupu: http://npu.edu.ua/!e-book/book/html/D/ispu_kiovt_Demyanenko/290.html*
6. Okolskyi A. Reforma anhl'yiskykh unyversytetov v XIX stoletyy. *Unyversytetskie obrazovanye v Velykobrytanyy*. М., 1976.
7. Professyia «tiutor» / Kovaleva T. M. y dr. М.–Tver: «SFK-ofys», 2012. 246 s.
8. Podplota S. Tiutorstvo v moralnii kulturi osobystosti. *Naukovyi visnyk Melitopolskoho derzhavnoho pedahohichnoho universytetu*. Serii: Pedahohika. 2017. № 1 (18). S. 267-271.
9. Stepanenko O. Filososfski kontseptsii tiutorstva v konteksti problem vyshchoi osvity. *Pedahohichni nauky: teoriia, istoriia, innovatsiini tekhnolohii*. Sumy: SumDPU imeni A. S. Makarenka, 2018. № 7 (81). S. 218-229.
10. Stepanenko O.O. Obgruntuvannia poniattia «tiutor» u osvithno-doslidnytskomu prostori // *Naukovi zapysky Natsionalnoho pedahohichnoho universytetu imeni M.P. Drahomanova. Serii: Pedahohichni nauky – 2018. – S. 198-205.*
11. Suvorov N. S. *Srednevekovyye unyversytety*. М.: Knyzhnyy dom «LYBROKOM», 2013. 256 s.
12. Brown J. S., Duguid P. *Universities in the Digital Age*. Change, 1996.
13. Lumbert N. *A short history of oxford university*. *Rezhym dostupu: http://www.localhistories.org/oxuni.html*
14. Markham F. *Oxford*. London: Weidenfeld and Nicolson, 1967.
15. Moore W. G. *The Tutorial System and its Future*. Oxford: Pergamon Press, 1968.
16. Palfreyman David ed. *The Oxford Tutorial*. Oxford: OxCHEPS, 2008.
17. Paul Ashwin. Variation in students experiences of the Oxford Tutorial. *Higher Education*. 2005. Vol. 50, №. 4. S. 631–644.
18. Rothblatt Sheldon. *The Revolution of the Dons: Cambridge and Society in Victorian England*. New York: Basic Books, 1968.
19. *The History of the University of Oxford*. Vol. 3. / edited by Nicolas Tyacke, 1997. – P. 45.
20. Trueman C. N. "Medieval Universities". *Rezhym dostupu: historylearningsite.co.uk*.

Ольга Степаненко. Предпосылки становления тьюторства в университетах Великобритании

В статье осуществлен исторический анализ возникновения и развития тьюторства как традиционного элемента системы образования Великобритании, определены предпосылки становления тьюторства в университетах Великобритании. Установлено, что в контексте развития системы образования в Великобритании тьюторская система обучения определяется как педагогическое явление, исторически сложившееся в английском социуме, берущая начало в средневековых университетах Великобритании, и имеет ряд предпосылок возникновения: влияние церкви (основного института образования во времена средневековья) и монастырей; развитие университетского образования, свободного от фиксированной программы и учебного плана; изменение функции книги, что способствует интеллектуализации образования; формирование открытого вариативного образовательного пространства; учета принципа индивидуализации; формирования у студентов потребности в самоопределении и разработке индивидуальной образовательной траектории при отсутствии надлежащего уровня необходимых для этого компетенций.

Ключевые слова: тьюторство, становление тьюторства, предпосылки становления тьюторства, Великобритания.

Olha Stepanenko. Prerequisites of tutoring development at the universities of Great Britain

The article presents a historical analysis of the emergence and development of tutoring as a traditional element of British education system, identifies prerequisites for tutoring development at the universities of Great Britain. It has been established that in the context of education system development in Great Britain, tutoring system of education is defined as a pedagogical phenomenon, historically established in English society, originating in the medieval universities of Great Britain, and has a number of prerequisites: influence of the church (main education institution during the Middle Ages) and monasteries; development of a university education free from fixed curriculum; changing the function of the book, which contributes to the intellectualization of education; formation of an open variable educational space; taking into account the principle of individualization; formation of students' need for self-determination and development of an individual educational trajectory in conditions of lack of an appropriate level of competencies necessary for this.

Key words: tutoring, tutoring development, prerequisites of tutoring development, Great Britain.

УДК 615.825

Анатолій ТІХОМІРОВ

*доцент кафедри спорту Миколаївського національного університету
імені В. О. Сухомлинського, м. Миколаїв, Україна
e-mail: tevnik70@gmail.com*

Юлай ТУПЄЄВ

*кандидат наук з фізичної культури і спорту, доцент кафедри спорту
Миколаївського національного університету
імені В. О. Сухомлинського, м. Миколаїв, Україна*

Микола СЕМЕРДЖЯН

*викладач кафедри спорту Миколаївського національного університету
імені В. О. Сухомлинського, м. Миколаїв, Україна
e-mail: nsemerdzan@gmail.com*

**СУЧАСНІ НАУКОВІ ПРОБЛЕМИ ЗДОРОВ'Я І
ФІЗИЧНОГО РОЗВИТКУ СТУДЕНТІВ**

Збереження здоров'я студентів, формування у них здорового способу життя у сучасних умовах є однією з актуальних проблем. Вивчення та розробка шляхів покращення стану здоров'я студентів має важливе значення для суспільства.

Дана стаття висвітлює, що заняття фізичною культурою і спортом допоможуть надовго зберегти безцінний дар природи – здоров'я. Фізичні вправи здійснюють регулюючий вплив на: обмін речовин, діяльність системи травлення, кістково-м'язовий апарат, розумову працездатність, серцево-судинну систему, систему дихання, функції печінки та ЦНС (центральної нервової системи).

Ключові слова: фізична культура, спорт, спосіб життя, хвороба, фізичні вправи.

У фізкультурно-спортивній сфері через різноманіття її організаційних форм максимально збалансовані та наближені особисті і громадські інтереси, вона сприяє довголіттю людини, згуртуванню сім'ї, формуванню здорового, морально-психологічного клімату у різних соціально-демографічних групах та державі в цілому, зниженню травматизму, захворюваності [6, 7].

Наймісткішим, узагальнюючим і всеохоплюючим поняттям, яке розглядається в даній статті, є поняття фізичної культури. У наші дні, відомо десятки визначень даного поняття, що істотно відрізняються одне від одного. Для більш осмис-

леного и правильного уявлення про зміст цього поняття його доцільно порівняти споняттям «культура». Культура подається в результатах матеріальної духовної діяльності людини; вона пізнає культуру, зафіксовану в духовних и матеріальних цінностях, діє в громадському середовищі в ролі носія культурних цінностей, створює нові цінності, які необхідні для розвитку культури підрастаючого покоління [5, 7]

До проявів фізичної культури належать ті методи, способи, результати і види людської праці, спрямовані на перетворення людиною своєї природи. Це частина загальної культури, що впливає